

Од патувањата низ Србија (2)

СЛАВЕ НИКОЛОВСКИ-КАТИН

ДЕЛ ОД КНИГАТА „СВЕТОТ НА ДЛАНКА“

МАКЕДОНЦИТЕ – ДЕЛ ОД ВИСТИНАТА НА СРБИЈА

Според статистичките податоци, во 1820 година Белград имал околу седум илјади жители, за по Првата светска војна тој број да се зголеми на повеќе од сто и десет илјади жители. Во 1948 година градот броел околу 360.000 жители, за денес во поширокото градско подрачје да достигне бројка од околу два милиона жители. Според пописот од 1971 година, кога градот броел околу 750.000 жители, во него 1,3% биле Македонци, односно преку 50.000 доселени пред војната и по неа.

Голем број Македонци од Тетовско, Битолско, Струшко, Прилепско, Кичевско и од други региони на Западна Македонија доаѓале на печалба уште во минатиот век, за тој број да се зголеми меѓу двете светски војни, особено по Втората светска војна, кога во Белград немало само фурниции, кафеанции, семкари, слаткари и други занаетчии, туку дошла и плејада познати и признати културолози, политичари и граѓани на светот. Во тие мигови пред хотелот „Балкан“ со мислите отпатувавме во времето кога Македонците живееле од градот на белината, како често нашите го нарекувале.

Меѓу двете светски војни голем број Македонци оделе да се школуваат во Бугарија, Русија и бројни европски метрополи. Меѓутоа, по Втората светска војна Белград станал центар за голем број македонски студенти кои се стекнале со високо образование, за потоа да работат во својата татковина како професори, лекари, инженери, уметници, новинари, правници итн.

За многу Македонци Белград како главен град на Србија и на сојузната држава, како универзитетски центар останал да биде втората нивна татковина. Така, во текот на нашиот престој бевме со еден наш македонски „преспански београѓанин“ со кого го посетивме најживиот трговско-деловен дел на градот – улицата „Кнез Михајлова“. Тој ни раскажуваше дека таа улица со закон е заштитена како историски вредна градежна целост.

Од повеќето нејзини објекти, коишто претставуваат дел од минатото на Белград, пак, нашиот пријател ни рече дека најзначајни се: Академијата на ликовните уметности, куќата на Хрисанта Хумансди, Српската академија на науките и уметностите, во чиј состав е Библиотеката на Архивот на САНУ, и Задужбината на Никола Спасиќ. Во близина на Калемегдан се наоѓа Конакот на кнегињата Љубица (дворец со оригинален стил),

Соборната црква (изградена во неокласичен стил со барокно кубе) и Патријаршијата.

Заедно со нашинецот отидовме до Стариот дел на Белград, до Скадарлија, која со векови е собиращиште на артисти, уметници, поети, новинари – најпознати имиња на културниот живот на Белград, а и денес ја привлекува и младината и туристите. Таму, на Плошадот на Републиката, се издига споменикот на кнез Михајло подигнат во 1882 година, во знак на сеќавање на конечното заминување на Турците од српските градови. Вниманието го привлекуваат и Народниот музеј и Народниот театар, што се наоѓаат на Плошадот на Републиката. На Теразија се наоѓа Палатата „Албанија“ која пред Втората светска војна била највисоката и најубавата зграда во Белград.

Теразија во минатиот век било мочуриште, а денес тука се возвишуваат бројни културни, просветни и трговски институции. На овој простор се наоѓаат и хотелот „Балкан“, оставнината на Мавровчанецот Јаниќ, чија табла, за жал, при нашата посета беше извадена.

Нашиот пријател со кого другарувавме како студенти се потруди со автобус да го разгледаме Белград. Така, од хотелот „Мажестик“ преку Теразија се упативме кон плошадот „Славија“ каде се наоѓа споменикот на Димитрије Туцовиќ. Го видовме Собранието на Србија, сместено во некогашниот дворец, го поминавме хотелот „Славија“ и Соборната црква „Свети Сава“ и од плошадот на Автокоманда се упативме кон Авала.

Авала е ниска планина лоцирана на 506 метри надморска височина на шумадиската греда, и се протега од Рудник до Калемегдан. Петнаесетте километри ги поминавме за миг и се искачивме на ова значајно белградско излетиште. Го посетивме споменикот на Незнајниот јунак кој се наоѓа на врвот на планината и има облик на мавзолеј, изграден според проектот на Иван Мештровиќ. Во непосредна близина под нагорниот дел од кружниот пат се наоѓа Споменикот на настраданите советски воени ветерани, загинали во авионската несреќа во 1964 година. Меѓу зданијата сместени на Авала се и: телевизиската кула, висока 202 метра и угостителските објекти, каде се нагостивме со српски специјалитети и убаво тиквешко вино.

Во попладневните часови преку мостот „Газела“ се упативме кон Нов Белград, каде се изградени голем број монументални управни, културни и други објекти. Го посетивме Музејот на современата уметност, што е сместен во близина на сливот на реката Сава во Дунав, потоа Конгресниот центар „Сава“ и Студентскиот град, каде и ние сме имале статус на станар, за да стасаме во Земун. Овој стар град до 1918 година бил австро-унгарски пограничен дел. Во него ги видовме Тврдината на градскиот брег со Јанковата кула, Куќата со сончевиот часовник, како и други споменици.

Посетата на Земун беше предизвик за нас од Македонија, бидејќи бевме информирани дека во овој убав град, како и во селата Јабука, Качарево, Глогањ и други места живееле и живеат бројни македонски семејства, меѓу кои се познатите кичевски фурниции кои го одомаќиниле и бурекот и другите македонски специјалитети, како и Преспанци кои го збогатиле овоштарството. Во селото Јабука, пак, кое наликува на град, живеат повеќе од шест илјади жители, од кои 80% се Македонци, кои свиле семејни гнезда во рамниот Банат. Таму, „Кочо Рацин“, „Гоце Делчев“, „Македонија“ се најчести имиња на културните, образовните, спортските и другите организации. Така, Домот на културата го носеше името „Гоце Делчев“, културно-уметничкото друштво на Македонците се викаше „Васил Хаџиманов“, а основното училиште го носеше името „Гоце Делчев“. Сето тоа зборува за врската на Македонците во Војводина и пошироко со дедовската земја Македонија.

Ние имавме среќа да ги посетиме тие војводински села во кои пченката е најважната земјоделска култура и каде голем број македонски семејства од сите делови на Македонија, во виорот на големата повоена преобразба, добија земјиште, што беше напуштено и одземено од германските семејства. Според некои кажувања, во периодот од распадот на Југославија до денес, има бројни измени во културното, политичкото и

општественото живеење на Македонците не само во Војводина, туку и во цела Србија. Имено, ако Србите во Македонија се гласноговорници и поборници за добивање на повеќе, отколку што треба, политички, црковни и социјални права, Македонците во Србија беа долго исплашени и неорганизирани, пред сè, поради политичките превирања и појавата на големите национализми.

Селото Јабука

Центарот на Белград